

جرعه‌هایی از جام عرفان

(ساقی و ساقینامه در شعر سبک عراقی)

مؤلف: شیدا روحانی

با مقدمه و نظارت علمی: دکتر حیدر حسن‌لو

سرشناسه : روحانی، شیدا، ۱۳۵۵ -
 عنوان و نام پدیدآور : جرعه‌هایی از جام عرفان : ساقی و ساقی‌نامه در شعر سبک عراقی / مؤلف شیدا روحانی.
 مشخصات نشر : زنجان : قلم مهر، ۱۳۹۳.
 مشخصات ظاهری : ۲۳۶ ص.
 شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۷۴۷۴-۰۴-۴
 وضعیت فهرست نویسی : فیفا
 موضوع : ساقی‌نامه‌ها
 موضوع : سبک عراقی
 موضوع : عرفان در ادبیات
 موضوع : شعر فارسی — قرن ۷ ق. — تاریخ و نقد
 موضوع : شعر فارسی — قرن ۸ ق. — تاریخ و نقد
 شناسه افزوده : حسن‌لو، حیدر، ناظر علمی -
 رده بندی کنگره : ۱۳۹۳، ج ۹، ۴/۶۹۰۶ PIR
 رده بندی دیویی : ۱۰۴۸
 شماره کتابشناسی ملی : ۳۵۲۴۲۸۹

عنوان کتاب: جرعه‌هایی از جام عرفان

مؤلف: شیدا روحانی

با مقدمه و نظارت علمی: دکتر حیدر حسن‌لو

ناشر: انتشارات قلم مهر

انتشارات قلم مهر
www.tabassom.org

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۴۷۴-۰۴-۴

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۳

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۱۰۰۰۰۰ ریال

فهرست مطالب

سخن آغازین.....	۲
مقدمه دکتر حیدر حسن لو.....	۴
مقدمه مؤلف.....	۱۸
فصل اول : پیشینه ی خمریه سرایی فارسی.....	۲۲
فصل دوم : ساقی کیست ؟ ساقی نامه چیست ؟ (از ساقی تا ساقینامه سرایی).....	۳۶
فصل سوم : تجلی ساقی عرفانی در شعر فارسی و شاعران سبک عراقی.....	۶۴
فخر الدین عراقی (وفات ۶۸۸ هـ).....	۶۹
سعدی (وفات ۶۹۰ هـ).....	۷۶
عبید زاکانی (وفات ۷۷۲ هـ).....	۸۵
سلمان ساوجی (وفات ۷۷۸ هـ).....	۹۳
حافظ (وفات ۷۹۲ هـ).....	۱۰۰
فصل چهارم : ساقی در قالب های شعری پنج شاعر سبک عراقی.....	۱۱۰
فصل پنجم : مضامین مرتبط با ساقی.....	۱۵۰
سخن پایانی.....	۲۲۱
فهرست منابع.....	۲۲۵

سخن آغازین:

خرم آن مستان که بی آمد شد ساغر مدام از کف ساقی دردت، درد صها می کشند
(سلمان)

همواره می اندیشیدم این ساقی کیست که هم خمار شراب و طالب باده انگوری از کفش ساغر می طلبد و هم عارف واصل به جستجوی او برمی خیزد و از او باده ناب یا می الست می طلبد تا خماری خویش برطرف سازد، و باز می اندیشیدم که مثلاً فرخی و منوچهری از باده و ساقی سخن می گویند، عراقی و حافظ نیز سخن گفته اند، آیا ساقی و باده حافظ و عراقی همان ساقی و باده فرخی و منوچهری است؟ آیا عراقی و حافظ و سعدی و مولوی نیز باده می نوشیدند؟ و با ساقی سر و سری داشته‌اند؟ و ده ها از این دست پرسش‌های گونه گون ادبی درباره ساقی و باده و میخانه و ...

با این پیش زمینه ذهنی، موضوع پایان نامه خویش را درباره جلوه های ساقی در شعر پنج تن از شاعران سبک عراقی، انتخاب کردم. گام نخست برایم مبهم می نمود، اما با راهنمایی استاد حیدر حسن‌لو به منابع ارزشمندی دست یافتم از جمله، دو کتاب؛ تذکره میخانه ملا عبدالنبی فخرالزمانی با مقدمه ی مرحوم احمد گلچین معانی و تذکره پیمانه که باز به همت استاد گلچین معانی به زیور طبع آراسته شده است، که از آن میان مقدمه بسیار جامع تذکره میخانه راهگشای این حقیر در پیمودن طریق تحقیق گردید.

در کتاب پیش رو، مباحث زیر مورد بررسی قرار گرفته اند؛ معانی مختلف ساقی در فرهنگ‌های مختلف، بررسی پیشینه‌ی خمریه سرایی با نگاهی به دیوان‌های

شعری عرب و مقایسه و تحلیل آن در شعر فارسی، نقد و تحلیل و بررسی معانی عرفانی ساقی در شعر فارسی و به خصوص پنج شاعر مورد بحث در این کتاب، بررسی جایگاه ساقی و سایر اصطلاحات عرفانی در قالب های شعری پنج شاعر و استخراج بسامد واژه ساقی در این قالب ها و سرانجام پرکاربردترین مضامین مرتبط با ساقی که اتفاقاً مفصل ترین بحث این کتاب را شامل می شود.

امید است مطالب نگاشته شده مورد استفاده علاقه‌مندان قرار گیرد و در این جا برخود فرض می دانم از زحمات همه کسانی که حقیر را در نگارش این کتاب یاری نموده اند خصوصاً جناب آقای دکتر حسن‌لو از بابت مقدمه و نظارت علمی و جناب آقای نیک‌راد، ناشر محترم سپاسگزاری نمایم.

روحانی

تابستان ۱۳۹۳

www.ketab.ir